

ХУУЛЬ ЭРХ ЗҮЙН ОРЧИН

Тус компанийн үндсэн эрхлэх үйл ажиллагаа нь мах, махан бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх, хадгалах бөгөөд тус үйл ажиллагаатай холбоотой дараахи хууль тогтоомж хүчин төгөлдөр үйлчилж байна. Эдгээрийн заримаас дурьдвал:

1. Хүнсний тухай хууль
2. Химийн хорт болон аюултай бодисын тухай хууль
3. “Мал хулгайлах гэмт хэрэгтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх тухай” хууль
4. “Малын удмын сан, эрүүл мэндийг хамгаалах тухай” хууль г.м

Монгол Улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хууль болон нийслэлийн Баянгол дүүргийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 72 тоот тогтоолыг үндэслэн тус дүүргийн Засаг даргын Тамгын газрын Үйлдвэрлэл, үйлчилгээний хэлтсээс Баянгол дүүргийн нутаг дэвсгэрт үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлэх 97 дугаартай гэрчилгээг олгожээ. Гэрчилгээ нь 2010 оны 11 дүгээр сарын 24-нөөс 2011 оны 11 дүгээр сарын 24-ний өдөр хүртэл 1 /нэг/ жилийн хугацаанд хүчинтэй байна.

Компани нь үйлдвэрийн аюулгүй байдлыг хангаж Галын аюулгүй байдлын тухай хууль болон Онцгой Байдлын Ерөнхий Газрын даргын 2010 оны 2 дугаар сарын 22-ны өдрийн 59 тоот тушаалаар батлагдсан журмын дагуу Ажлын байрны галын аюулгүй байдлын дүгнэлтийг гаргуулжээ. Энэхүү дүгнэлт нь 2010 оны 12 дугаар сарын 03-наас 2011 оны 12 дугаар сарын 03-ны өдөр хүртэл 1 /нэг/ жилийн хугацаанд хүчинтэй байна.

Амьтан, ургамал, тэдгээрийн гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүнийг улсын хилээр нэвтрүүлэх үеийн хорио цээрийн хяналт, шалгалтын тухай Монгол Улсын хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.1.9-д заасныг үндэслэн Улсын Мэргэжлийн Хяналтын Газраас 2011 оны 3 дугаар сарын 24-нд төв үйлдвэрт ААА зэрэглэлийн Итгэмжлэл (олон улсын зах зээлд мах нийлүүлэх эрх), компанийн бүх салбаруудад АА зэрэглэлийн Итгэмжлэл (дотоодын зах зээл, импортлогч орны эрх бүхий байгууллагын зөвшөөрлөөр тухайн оронд мах нийлүүлэх үйл ажиллагаа явуулах эрх) олгосон байна. Энэхүү итгэмжлэл нь экспортлох эрх бүхий үйлдвэр, аж ахуйн нэгжид мал эмнэлэг, ургамлын хорио цээрийн үзлэг, хянан магадлагаа хийсний үр дүнд олгодог эрх зүйн баримт юм.

Монгол Улсад мах, махан бүтээгдэхүүн бэлтгэх, үйлдвэрлэх, худалдахтай холбоотой 42 стандарт мөрдөгдөж ажилладаг байна.

Компани, түүний эрх зүйн байдал, удирдлагын бүтэц, эрх үүрэг, компанийн санхүүгийн болон үйл ажиллагааны бодлого, төлөвлөгөө нь Компанийн тухай хууль, “Жаст групп” ХХК-ийн дүрэм болон нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого, санхүүгийн үйл ажиллагааны заавар, Компанийн дүрэм, үйл ажиллагааны дотоод дүрмээр тус тус тодорхойлогдоно.

Компанийн толгой компани нь нэг хувьцаа эзэмшигчтэй бөгөөд тухайн хувьцаа эзэмшигч нь компанийн хэлбэрийг өөрчлөх, өөрчлөн байгуулах, татан буулгах эрхтэй бөгөөд энэ нь компанийн сул тал болно.

Компани нь бонд гаргаснаар үнэт цаасны эрх зүйн харилцаанд оролцох бөгөөд Үнэт цаасны зах зээлийн тухай хууль болон Санхүүгийн Зохицуулах Хороо, “Монголын Хөрөнгийн Бирж” ХК-иас гаргаж буй дүрэм, журам, заавраар бондтой холбоотой харилцаа нь зохицуулагдана.

Компанийн салбарын үйл ажиллагаа нь Компанийн дотоод дүрэмд заасан журмын дагуу зохицуулагддаг.

Хөдөлмөрийн харилцааг зохицуулж буй хууль тогтоомж:

1. Иргэний хууль,
2. Хөдөлмөрийн тухай хууль,
3. Ажиллах хүч гадаадад гаргах, гадаадаас ажиллах хүч, мэргэжилтэн авах тухай хууль,
4. Нийгмийн даатгалын тухай хууль,
5. Нийгмийн даатгалын сангаас олгох үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөрийн тухай,
6. Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай,
7. Хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээний тухай,
8. Нийгмийн даатгалын тухай хуулиудыг хэрэгжүүлэх талаар авах арга хэмжээний тухай Засгийн газрын тогтоол,
9. Засгийн газрын тогтоол Журам батлах тухай “Ажлын цагийг нэгтгэн бодох журам”, “Хөдөлмөрийн маргаан таслах комиссын дүрэм”,
10. Аж ахуйн нэгж, байгууллагад хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуйн ажлыг зохион байгуулах журам /Эрүүл мэнд, Нийгмийн хамгааллын сайдын хамтарсан тушаал/ г.м

Хөдөлмөрийн харилцааг зохицуулж буй хууль тогтоомжийн зорилго нь хөдөлмөрийн гэрээний үндсэн дээр хөдөлмөрийн харилцаанд оролцогч ажилтан, ажил олгогчийн нийтлэг эрх, үүрэг, хамтын гэрээ, хэлэлцээр, хөдөлмөрийн ганцаарчилсан ба хамтын маргаан, хөдөлмөрийн нөхцөл, удирдлага, хяналт болон хууль тогтоомж зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлагыг тодорхойлж талуудын харилцан эрх тэгш байдлыг хангахад оршино.

Аж ахуйн нэгж, байгууллагын татвартай холбоотой харилцаа нь дараах хууль тогтоомжоор зохицуулагдаж байна. Эдгээрээс дурьдвал,

1. Татварын ерөнхий хууль,
2. Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хууль,
3. Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хууль,
4. Үл хөдлөх эд хөрөнгийн албан татварын тухай,
5. Татварын өршөөл үзүүлэх тухай хууль,
6. Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль,
7. ҮТЕГ-ын даргын тушаал “Аргачлал батлах тухай” /Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийг хэрэгжүүлэх аргачлал/ г.м

Татварын ерөнхий хуулиар Монгол Улсад татвар бий болгох, тогтоох, ногдуулах, тайлагнах, төлөх, хянан шалгах, хураах эрх зүйн үндсийг тогтоож, татвар төлөгч болон татварын албаны эрх, үүрэг, хариуцлагыг тодорхойлон тэдгээрийн хооронд үүсэх харилцааг зохицуулна.

Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулиар аж ахуйн нэгж, байгууллагын дараах төрлийн орлогод албан татвар ногдоно:

- I. Үйл ажиллагааны орлого /Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн 8.1.1-8.1.11-т заасан орлого/,
- II. Хөрөнгийн орлого /Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн 9.1.1-9.1.4-т заасан орлого/,
- III. Хөрөнгө борлуулсны орлого /Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн 10.1.1-10.1.2/

Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуулиар дор дурьдсан бараа, ажил, үйлчилгээнд нэмэгдсэн өртгийн албан татварыг 0-10 хувиар тооцож ногдуулна. Үүнд:

- I. Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт борлуулсан бүх төрлийн бараа;
- II. Худалдах, хэрэглэх буюу ашиглах зориулалтаар Монгол Улсын нутаг дэвсгэрээс гадаад улсад экспортолсон бүх төрлийн бараа;

- IV. Худалдах, хэрэглэх буюу ашиглах зориулалтаар гадаад улсаас Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт импортолсон бүх төрлийн бараа;
- V. Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт гүйцэтгэсэн ажил, үзүүлсэн үйлчилгээ.

Мөн хуульд нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлөх, татвар ногдох боловч “тэг” хувь байх бараа, ажил, үйлчилгээний жагсаалтыг тусгасан байна. Үүний дотор:

- Үр тариа болон мах үйлдвэрлэгчдийг дэмжиж НӨАТ-аас чөлөөлсөн.
- Хүн амын хүнсний хангамжинд үйлдвэрийн аргаар бэлтгэсэн махны нийлүүлэлтийг нэмэгдүүлэх үүднээс НӨАТ-аас чөлөөлөх талаар хуулийн төсөл боловсруулан УИХ-аар хэлэлцүүлж, нааштай шийдвэр гарсан.

Дэлхийн болон ихэнх бүс нутагт хүнсний хомсдол нүүрлэх болсон энэ цаг үед Монголчууд мах, сүү, сүүн бүтээгдэхүүн, гурил, будаа, төмс хүнсний ногоо зэрэг эх орны хөрсөнд бий болсон экологийн цэвэр, эрүүл хүнсээр дотоодын хэрэгцээгээ бүрэн хангах, цаашилаад дэлхийн зарим улс орнуудад бүтээгдэхүүний хомсдлыг багасгахад тодорхой хувь нэмэр оруулж, экологийн цэвэр, чанартай тодорхой хэмжээний бүтээгдэхүүнийг экспортлох боломжийг харж мах бэлтгэл, боловсруулах үйлдвэрлэлийг дэмжих зорилгоор төр засгаас дараах хөтөлбөрүүдийг авч хэрэгжүүлэн ажиллаж байна.

1. “Монгол мал” хөтөлбөр

Монголын мал аж ахуйг байгаль, цаг уурын өөрчлөлт, нийгмийн хөгжлийн чиг хандлагад нийцүүлэн хөгжүүлж, зах зээлийн нөхцөлд өрсөлдөх чадвартай, эдийн засгийн үр ашигтай салбар байх нөхцлийг бүрдүүлж, хүн амыг эрүүл аюулгүй хүнсээр, боловсруулах үйлдвэрийг чанартай түүхий эдээр хангаж, экспортыг нэмэгдүүлэх зоригоор 2010 оны 5 дугаар сарын 20-нд УИХ-аас уг хөтөлбөрийг баталсан байна.

2. “Малын эрүүл мэнд” хөтөлбөр

Засгийн газрын 1999 оны 4 дүгээр сарын 21-ний өдрийн 64-р тогтоолоор батлагдсан бөгөөд Мал сүрэг, аж ахуйн зориулалтаар үржүүлж буй амьтдын эрүүл мэндийг хамгаалах тогтолцоог боловсронгуй болгож, ажил үйлчилгээний чанарыг дээшлүүлэх үндсэн дээр малыг халдварт өвчнөөс хамгаалах, урьдчилан сэргийлэх зорилготой ажээ. Энэхүү хөтөлбөр амжилттай хэрэгжснээр малын халдварт өвчний гаралт буурахаас гадна аливаа өвчинтэй холбоотойгоор гадаад орнуудын махны экспортод тавьдаг элдэв хориг саад үгүй болох юм.

3. “Эрчимжсэн мал аж ахуйн хөгжлийг дэмжих” хөтөлбөр

Уг хөтөлбөрийг Монгол Улсын Засгийн газрын 2003 оны 6 дугаар сарын 24-ний өдрийн 160 дугаар тогтоолоор баталсан байна. Хөтөлбөр нь 2003-2008, 2009-2015 онуудыг хамарсан 2 үе шаттайгаар явагдах бөгөөд малыг махны, сүүний, мах-сүүний чиглэлээр эрчимсэн мал аж ахуйг хөгжүүлэх замаар малаас авах ашиг шимийг нэмэгдүүлэх, малын үүлдэр угсааг сайжруулах зорилготой ажээ. Энэхүү хөтөлбөр амжилттай хэрэгжснээр цаашид экспортын махны чанарт ахиц гарч, олон улсын зах зээл дээр Монгол махны өрсөлдөх чадварыг нэмэгдүүлэх юм.

4. “Малын чанар сайжруулах” хөтөлбөр

Хөтөлбөр нь Монгол Улсын Засгийн газрын 2006 оны 4 дүгээр сарын 26-ний өдрийн 93 дугаар тогтоолоор батлагдсан бөгөөд малын чанарыг сайжруулах, малын удмын санг хамгаалах зорилготой ажээ.

5. “Хүнсний хангамж, хоол тэжээл”, “Хүнсний баталгаат байдал” хөтөлбөр

Засгийн газраас 2001 онд үндэсний аюулгүй байдлыг хамгаалах дээрх хоёр томоохон хөтөлбөрийг баталсан.

Жил бүр үүсэх махны үнийн хөөрөгдлийг багасгах үүднээс нөөцийн маханд урамшуулал олгох болсон. “Мах хадгалах, борлуулах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх урамшуулал олгох” гэрээ

Энэхүү гэрээ нь МУ-ын Засгийн газрын тогтоолын дагуу батлагдсан “Мах бэлтгэн хадгалж, борлуулсан аж ахуй нэгжид урамшуулал олгох” журам-ыг үндэслэн Нийслэлийн захирамжийн дагуу Улаанбаатар хотын Ерөнхий менежер бөгөөд захирагчийн ажлын албаны даргатай байгуулдаг байна.

Гэрээгээр Улаанбаатар хотын иргэдийн махны хэрэгцээг хангах, үнийг тогтвортой байлгах зорилгоор махны нөөц бүрдүүлэх, хадгалах, баталсан хуваарийн дагуу борлуулах компаниудыг шалгаруулж, үйл ажиллагаанд нь хяналт тавих, урамшуулал олгох зэрэг асуудлыг зохицуулдаг байна.

Үнэт цаас гаргагч нь хамгийн сүүлд 2010 оны 8-р сарын 25-ний өдөр энэхүү гурвалсан гэрээг Улаанбаатар хотын Захирагчийн алба, Монголын Махны холбоотой байгуулжээ. Уг гэрээгээр компани 2011 онд Улаанбаатар хотын иргэдийн махны хэрэгцээнд зориулан 2400 тонн махыг /үхэр 150 тонн, хонины мах 1770 тонн, ямааны мах 480 тонн/ бэлтгэж, борлуулах үүргийг хүлээсэн байна.

